

ELET ÉS IRODALOM

323.1 (h39 Bp)

1973 FEB 24

**A magyarországi
örmények klubja**

Magyarországon, Budapesten is, nagyon sok örmény él. Van-
nak köztük olyanok, akik a régi időkben hazánkba települtek iva-
dékai, és vannak, akik, vagy akiknek szülei a törökök 1915-ös véres
leszámolója elől menekülve kerültek hozzánk. Kevesen tudják, hogy
a magyarországi örményeknek pezsgő életű klubjuk is van a fő-
városban. A klub alakulásáról, munkájáról és ünnepeiről kérdez-
zük most az Örmény Klub elnökét, Gajzágó Salamont.

— Mikor és kiknek a kezdeménye-
zésére alakult az Örmény Klub?

— 1959-ben még az örmény kato-
likus egyházi hivatal kebelén belül
működött, Örmény Kulturális Egye-
sület néven. 1965-ben az egyesület
néhány vezetője hivatalos szerveze-
tekkel keresett kapcsolatot. Így ta-
lált két patrónusra: a Magyar-
Szovjet Baráti Társaságra és a Ha-
zafias Népfontra. Az Örmény Klub
1965. november 27-én tartotta első
összejövetelét. Tagjai önkéntes ala-
pon dolgoznak, társadalmi munká-
ban, anyagi alap nélkül.

— Nemrégiben ünnepi estet ren-
deztek a klubban; 300 esztendeje,
hogy a moldvai örmény menekültek
letelepültek a Kárpát-medencében.
Mit tudhatnánk meg a letelepülés
történelmi háttéréről?

— Hadd térjek vissza a még tá-
volabbi múltba. A magyarországi
örmények ősei a királyszékes Áni-
ban, Örményország régi fővárosá-
ban éltek, amely már a XII. század-
ban egymillió lelket és 1001 templo-
mot számlált. Jólétben éltek, ápol-
ták a tudományt, a művészetet, és
messze kiterjedő, virágzó kereske-
delmet folytattak. De mert a keresz-
tesek pártjára álltak, pénzzel, har-
cosokkal és tanácsokkal segítették
őket — többek között András ma-
gyar király hadjáratát is —, bosszút
álltak rajtuk szomszédaik, a szeld-
zsuk-törökök és tatárok. Rárontot-
tak a gazdag országra, tűzzel-vassal
pusztították, kardélre hányták az
öregeket éppúgy, mint a csecsemő-
ket, aztán az ország szíve, a fényes
Áni felé tartottak. Megüzenték la-
kosainak, hogy megmenthetik éle-
tüket és vagyonukat, ha megtagad-
ják hitüket. Ők azonban többre be-
csülték a szabadságot. Volt még
annyi idejük, hogy az északi kapun
elmenekülhessenek. Így hagyták el
apáink az ősi hazát, az Ararátot,
s mentek a Krím-félszigetre, amely
akkoriban a génuaiak fennhatósága
alatt állt. Békés életüket itt me-
gint csak gyakran megzavarták a
tatárok, ezért egy részük Lengyel-
országba, majd — az ott is dúló
háborúk miatt — Moldvába tele-
pült. Hét városban laktak, kezdet-
ben jól ment a dolguk. Később
azonban, amikor II. Rákóczi György
hadjáratot indított a moldvai vaj-
da ellen, az örmények Rákóczi mel-
lé álltak. Rákóczi csatát veszített, az
örményeknek pedig ismét menekül-
niük kellett a vajda bosszúja elől.
Nyugatra húzódtak, az erdélyi ha-
vasok felé, onnan hívta be őket Er-
délybe Apaffy Mihály fejedelem,
1672-ben. A feudális Magyarorszá-
gon az örmények még nem vehettek
részt a közéletben, földet is csak
bérbe vehettek. Csak a kereskedést
űzhették szabadon, meg a kézmű-
vességet: tímárok, mészárosok,
szappanfőzők, szücs mesterek voltak.
Névtelen őseink nehéz fizikai mun-
kája, erős akarata, küzdeni tudása
példa lehet mai fiataljaink előtt is.

— Később, úgy tudom, az örmé-
nyek tevékenyen bekapcsolódtak
Magyarország közéletébe.

— Igen, a polgári forradalom, a
szabadságharc idejétől fogva, amely
a „Szabadság, testvériség, egyenlő-
ség” jelszavait írta zászlajára. A
szabadságharc vértanúi között ör-
mény származásúak is voltak: Kiss
Ernő, Lázár Vilmos és Bem vezér-
kari főnöke, Czetz János. Egy kis
kitérővel szeretném még elmonda-
ni: nemrég bukkantak rá — Jugo-
szláviában — Bácskában — Kiss
Ernő sírjára. Tudvalevő, hogy Ara-
don csak tizenkét vértanú nyug-
szik. Kiss Ernőt titokban temette-
te el bácskai birtokán az özvegye,
vesztegetés árán csempésztette ki
holttestét a kivégzettek árkából. A
Tudományos Akadémia egyik mun-
katársa most közölte velünk, hogy
sírját megtalálták, maradványait
minden kétséget kizáróan azonosí-
tották. Lehetséges, hogy a tizen-
harmadik aradi vértanú hamvai
Budapestben találnak majd végső
nyugodalmat.

— Később is, ma is sok kiváló
örmény származású embert találunk
a politikai, tudományos és kulturális
élet számos területén.

— Elég annyit megemlítenem,
hogy a Magyar Tudományos Akadé-
miának tizenöt örmény származású
tagja volt, többek között a Csíky,
Gajzágó, Issekutz, Jakabffy, Kará-
csenyi, Kosutány, Lengyel, Lukács,
Ötvös, Pattantyús-Ábrahám és a
Zolnai családokból. A művészetben,
az irodalomban is nagy nevek kép-
viselték és képviselik a magyar ör-
ményeket.

— Magyar örmények: mit jelent
ez a gyakorlatban?

— Ez azt jelenti: valamennyien
magyaroknak érezzük és valljuk
magunkat, bár tiszteljük és ápoljuk
őseink emlékét, hagyományait, és
számontartjuk egymást a világban.

— Az Örmény Klubnak nevezett
testvéri közösség több évfordulót
megünnepel egy évben. Tavaly a
szovjet-örmény költő, Parujr Szevak
halálának egyéves fordulóján gyűl-
tek össze. Most milyen klubestre ké-
szülnek?

— Pest és Buda egyesítésének
századik évfordulója alkalmából
Budapest első tisztifőorvosáról,
Patrubány Gergelyről emlékezünk
meg. Klubestjeink népesek, meghit-
tek; sok neves művész vállal sze-
replést ezeken az esteken.

— A felszabadulás után testvéri
közelségbe kerültek a magyar örmé-
nyek az óhazával. Aki csak teheti,
ellátogat az ősi földre. Sokuk először
látja Jerevánt és az örmény törté-
nelem, művészet sok nagyszerű em-
lékét. És ismerkedik a szovjet-
örmény néppel, annak jelenével.

— Igen. Klubunkban meghatott
örömmel kapcsolódnak körünkbe a
Szovjetunióból és a nyugati orszá-
gokból idelátogató örmények. Lel-
kesen ismerkednek Magyarorszá-
gal is, a néppel és a földdel, amely
igazi otthont adott nekünk.

Rab Zsuzsa